

Ulkoasiainvaliokunta

Pohjoismaiden neuvosto Suomen valtuuskunta toimintakertomus 2019

JOHDANTO

Vireilletulo

Pohjoismaiden neuvosto Suomen valtuuskunta toimintakertomus 2019 (K 3/2020 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- puheenjohtaja Erkki Tuomioja, Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta
- kansainvälisten asiain neuvos Mari Herranen, Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta
- Pohjoismaisen yhteistyön sihteeristön päällikkö Johan Schalin, ulkoministeriö

Viitetiedot

Valiokunta käsitteli Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan vuoden 2019 toimintakertomuksen yhteydessä myös hallitusten välisen pohjoismaista yhteistyötä käsittelevän vuoden 2019 vuosikertomuksen. Kertomus on ulkoministeriön valmistelema, ja se on laadittu eri ministeriöiden, järjestöjen ja pohjoismaisen yhteistyön sihteeristön toimittamien yhteenvetojen perusteella.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajamaana toimi kertomusvuonna 2019 Ruotsi. Ruotsin puheenjohtajuuskauden ohjelman otsikko oli "Pohjoismaiden arki — demokratiaa ja kansalaisten tukea". Ruotsi pyrki kaudellaan kiinnittämään erityistä huomiota demokratian merkitykseen Pohjoismaiden hyvinvoinnille. Ruotsin puheenjohtajuusohjelma toi esiin myös sen, että Pohjoismaiden ainutlaatuisen yhteistyön perustana on laaja tuki kansalaisten keskuudessa. Kertomusvuonna satavuotisjuhlaansa viettivät myös kansalliset Norden-yhdistykset. Muut teemat Ruotsin puheenjohtajakauden ohjelmassa olivat tasa-arvo, digitalisaatio, rajaesteet sekä ilmasto.

Ulkoasiainvaliokunta pitää myönteisenä, että viime vuosien tapaan laajan turvallisuuskäsitteen mukainen turvallisuuspolitiikka oli myös kertomusvuonna esillä Pohjoismaiden neuvoston toiminnassa. Erityisesti tämä näkyi neuvoston yhteiskuntaturvallisuusstrategian valmistelun ja hyväksymisen muodossa. Yhteiskuntaturvallisuusstrategia hyväksyttiin Pohjoismaiden neuvoston

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2020 vp

täysistunnossa lokakuussa 2019, jonka jälkeen se annettiin pohjoismaisille hallituksille. Strategia sisältää suosituksia ja toimenpide-ehdotuksia yhteiskuntaturvallisuuden parantamiseksi.

Vuosikertomuksen mukaan keskeiset suositukset koskevat muun muassa yhteispohjoismaisen tilannekuvan kehittämistä sekä hybridi- ja kyberuhkien vastaisen työn parhaiden käytäntöjen vaihtamista Pohjoismaiden välillä samoin kuin poliisiyhteistyön vahvistamista kyberrikollisuuden torjunnassa. Ulkoasianvaliokunta pitää tärkeänä seurata suositusten toimeenpanoa ja pohjoismaisen turvallisuusyhteistyön edistämistä myös kuluvalle kaudella, mukaan lukien poliisi- ja muiden viranomaisten yhteistyötä ihmiskaupassa.

Pohjoismaiden hallitusten välisestä yhteistyöstä vastaavan ministerineuvoston puheenjohtajana toimi vuonna 2019 Islanti. Pääministerit sopivat pohjoismaisessa yhteistyössä keskittyttävän jatkossa entistä enemmän ilmastonmuutoksen ja kestäväen kehityksen kysymyksiin. Islannin puheenjohtajuuskaudella neuvosto hyväksyi uuden vision, jonka tavoitteena on tehdä Pohjolasta maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Vision kolme painopistealuetta ovat vihreä Pohjola, kilpailukykyinen Pohjola ja sosiaalisesti kestävä Pohjola.

Rajaesteyhteistyöhön liittyen ulkoasiainvaliokunta toistaa pitkäaikaisen kantansa rajaesteiden purkamisen tärkeydestä Pohjoismaiden välillä. Jotta Pohjoismaista voisi todella tulla maailman integroitunein alue, tulee liikkuvuutta parantaa ja rajaesteitä purkaa entisestään. Kertomusvuonna 2019 rajaestetyössä priorisoitiin sellaisia esteitä, jotka haittaavat elinkeinoelämää ja muussa kuin kotimaassaan työskenteleviä kansalaisia. Valiokunta korostaa rajaesteiden purkamisen ohella niiden ennaltaehkäisyä tärkeyttä uutta lainsäädäntöä luotaessa. Ylipäänsä valiokunta peräänkuuluttaa kaiken lainsäädännön harmonisointipyrkimyksiä erityisesti Ruotsin kanssa uutta lainsäädäntöä valmisteltaessa. Tämä edellyttää läheistä ja pragmaattista jokapäiväistä yhteistyötä sekä virkamiesten että poliitikkojen taholta pohjoismaisten kollegojen suuntaan. Myös monilla ulkopoliittikan sektoreilla, kuten rauhanvälitys ja kehitysyhteistyö, läheisellä Pohjoismaisella yhteistyöllä voidaan merkittävästi kasvattaa toiminnan vaikuttavuutta.

Sekä rajaesteyhteistyöhön että laajemmin pohjoismaiseen yhteistyöhön liittyen ulkoasiainvaliokunta peräänkuuluttaa nykyistä laajemmin eduskunnan sitouttamista pohjoismaiseen yhteistyöhön. Valiokunta pitää myönteisenä, että kertomusvuonna sekä liikenne- ja viestintävaliokunta että tulevaisuusvaliokunta käsittelevät pohjoismaisen yhteistyön kysymyksiä yhdessä Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kanssa. Tällaista yhteistyötä on jatkossa syytä laajentaa ja lisätä.

Pohjoismaiden EU-yhteistyön tiivistämiseksi vuosikertomuksessa todetaan Pohjoismaiden neuvoston perustaneen EU-toimiston Brysseliin. Tämän rinnalla ulkoasiainvaliokunta painottaa pohjoismaisten parlamenttien EU-valiokuntien keskinäisen yhteydenpidon vahvistamista ja tiivistämistä. Tämä on tärkeää paremman käsityksen ja yleiskuvan saamiseksi kunkin maan EU-kannoista ja tuen hakemiseksi riittävän ajoissa muilta mailta omille kannoille. EU-yhteistyöhön liittyen ulkoasiainvaliokunta nostaa esiin lisäksi EU:n Pohjoisen ulottuvuuden politiikan ja painottaa muiden Pohjoismaiden sitouttamisen tärkeyttä siihen myös Pohjoismaiden neuvoston toiminnan kautta.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2020 vp

Pohjoismaiden puolustuspoliittista yhteistyötä käsiteltiin kertomusvuonna erityisesti Nordefco-kontekstissa. Ruotsi toimi vuonna 2019 myös Nordefcon puheenjohtajana ja järjesti tässä roolissa puolustuspoliittista yhteistyötä käsittelevän istunnon Pohjoismaiden neuvoston ja kansallisten parlamenttien puolustusvaliokuntien puheenjohtajistojen sekä puolustusministereiden kesken. Vuosikertomuksen mukaan keskusteluissa oli noussut esiin parlamentaarikoiden toive puolustuspolitiikan parlamentaarisen ulottuvuuden, mukaan lukien Nordefco-yhteistyön, vahvistamisesta. Ulkoasiainvaliokunta pitää myönteisenä parlamentaarikoiden osoittamaa kiinnostusta turvallisuus- ja puolustuspoliittista yhteistyötä kohtaan ja pitää tärkeänä, että Suomi omalla toiminnallaan pyrkii etsimään tapoja tähän vastaamiseksi.

Pohjoismaiden neuvoston kansainvälisen toiminnan osalta ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että neuvosto jatkaa yhteistyötään Baltian maiden kanssa, samoin kuin Barents-, Itämeri- sekä Arktisen alueen yhteistyöfoorumien kanssa. Itämeri-yhteistyöhön liittyen valiokunta korostaa Itämeren parlamentaarikkokonferenssin (BSPC) merkitystä alueen toimijat yhteenkokoavana foorumina. Foorumin puitteissa tehdään tärkeää työtä muun muassa biodiversiteetin suojeluun liittyvissä kysymyksissä. Kertomusvuonna myös merenpohjan puhdistaminen räjähtämättömistä ammuksista ja sotilastarvikkeista Itämerellä oli keskeisesti esillä.

Pohjoismaiden ja Venäjän välisissä suhteissa ei toimintakertomuksessa todetun mukaisesti tapahtunut kertomusvuonna suuria muutoksia. Yhteistyötä ei edelleenkään voitu tehdä normaaliin tapaan, mutta dialogin edistämiseksi Pohjoismaiden neuvosto on tavannut venäläisiä parlamentaarikkoja ja jatkanut vuoropuhelua muun muassa Itämeri-yhteistyön ja Arktisen alueen kysymysten merkeissä. Venäläisille parlamentaarikoille on myös järjestetty opintomatkoja niin Suomeen kuin muihin Pohjoismaihin kertomusvuoden aikana.

Venäjä-yhteistyön lisäksi ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että Pohjoismaiden neuvosto jatkaa työtä Valko-Venäjän demokratiakehityksen tukemiseksi. Kertomusvuonna järjestetyssä Valko-Venäjä kokouksessa pääaiheena oli lehdistönvapauden huono tilanne maassa. Myös Baltian maat osallistuivat tähän kokoukseen.

Valiokunta kiinnittää huomion Suomen lähestyvään Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajuuteen (v. 2021) ja korostaa sen hyvän valmistelun ja hoitamisen sekä riittävän resursoinnin tärkeyttä puheenjohtajuuskauden tarjoamien vaikutusmahdollisuuksien maksimoimiseksi.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 3/2020 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2020 vp

Helsingissä 12.11.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mika Niikko ps
varapuheenjohtaja Erkki Tuomioja sd
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Saara Hyrkkö vihr
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Tom Packalén ps
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Ville Tavio ps
jäsen Anne-Mari Virolainen kok
varajäsen Jouni Ovaska kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala